

महाराष्ट्रातील महाउकिरडे

हजारो टन कचऱ्याने महाराष्ट्रातील बहुतांश शहरांना घातलेल्या विळख्यावरून महालेखापालांनी (कॅंग) राज्य सरकार आणि संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे कान टोचले आहेत. सर्वाधिक वेगाने विकास होणाऱ्या आणि एकूण देशांतर्गत उत्पन्नात (जीडीपी) सर्वाधिक वाटा असलेल्या या राज्यातील यंत्रणा मूलभूत समस्या सोडविण्याबाबत उदासीन असल्याचे आणि लाखो नागरिकांच्या वाट्याला दुर्गंधी-अनारोग्याचे जिणे येत असल्याचे पुन्हा एकदा चव्हाट्यावर आले. सन २०१६-१७ ते सन २०२१-२२ या सहा वर्षांत राज्यभरात तब्बल ३४ लाख टन कचरा उघड्यावरच टाकला गेला आहे. विविध स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे कचरा निर्मूलन धोरण आणि त्याची अंमलबजावणी यांचे पितळ या अहवालाने उघडे पाडले. १३ स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी कचऱ्याची विल्हेवाट लावण्यासाठी कॅंपिंग किंवा बायोमायनिंगसारख्या शास्त्रशुद्ध उपाययोजना केलेल्या नाहीत. २३ स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये ओल्या-सुक्या कचऱ्याच्या वर्गीकरणाचे शंभर टक्क्यांचे उद्दिष्ट गाठण्यात आलेले नाही, तर एका शहरात या कचऱ्याचे अंजिबात वर्गीकरणच होत नसल्याचे समोर आले आहे. राज्यातील ४१ टक्के कचरा मुळी संकलितच होत नाही, बांधकामांतून निघणारा ९८ टक्के राडारोडा कोणत्याही प्रक्रियेविना उघड्यावर फेकला जातो; तर २६ शहरांमधून कचरा टाकण्यासाठी शास्त्रशुद्ध व्यवस्थाही नाही, अशा ताशेऱ्यांनी यंत्रणांपुढे आरसा धरला आहे. कचरा निर्मूलनाचे सर्वंकष नियोजन करावे, प्रकल्पांचा अहवाल तयार करावा, नागरिकांकडून शुल्कआकारणी करावी, या ‘कॅंग’च्या सूचना सरकार गांधीयानें घेणार का, हा प्रश्न आहे. यामध्ये महाराष्ट्रातील सर्वांत मोठ्या आणि देशातील काही राज्यांपेक्षाही मोठा अर्थसंकल्प असलेल्या बृहन्मुंबई महापालिकेचाही समावेश आहे. मुंबईत अत्यंत घातक असा वैद्यकीय कचरा हा अन्य कचऱ्यातच मिसळला जात असल्याची धक्कादायक बाब अघड झाली आहे. देवनारसोबत नव्याने काजूमार्गां येथे रोज सुमारे पाच हजार टन कचरा टाकला जाणाऱ्या जागेवरील अव्यवस्थेमुळे हैराण झालेल्या नागरिकांनी मानवी हक्क आयोगाकडे तक्रार केली आहे. दुसरीकडे कचरा-अस्वच्छता करणाऱ्यांवर कारवाई करण्यासाठी नियुक्त केलेले अनेक ‘क्लीनअप मार्शल’ कारवाईच्या नावाखाली नागरिकांची लूट करीत असल्याचे उघडकीला आले. त्यांच्यावर कारवाई करण्याऐवजी ही व्यवस्थाच थांबविण्याचा निर्णय महापालिकेने घेतल्याने समस्येत भरच पडते आहे. कचऱ्यापासून वीजनिर्मितीच्या प्रकल्पाला लालफीतशाहीच्या विलंबाचा शाप लागला आहे. राज्यातील अन्य शहरांमध्ये कमी-अधिक प्रमाणात हीच स्थिती आहे. ‘कचऱ्याचे दीग दिसू लागले की गाव आहे, असे समजावे,’ ही स्थिती तेथील कारभाराचे निदर्शक आहे. कचऱ्यामुळे माती, पाणी आणि हवा प्रदूषणाने आरोग्य व पर्यावरणाचे भीषण प्रश्न उभे राहिले आहेत. राज्यातच नव्हे; तर देशातही कचऱ्याच्या समस्येवर परिणामकारक- शाश्वत असा उपाय यंत्रणांना अद्याप सापडलेला नाही. कचऱ्यापासून वीजनिर्मिती- खतनिर्मिती करणारे प्रकल्प एक तर अयशस्वी ठरले किंवा पूर्ण क्षमतेने चालत नाहीत. कचरा साठविण्यासाठी शास्त्रशुद्ध पद्धत नाही. कचऱ्यातून भ्रष्टाचाराचे कुरण शोधणारी मोठी साखळी असून बऱ्या धेंडांच्या हितसंबंधांमध्ये अनेक शहरे अडकली आहेत. तंत्रज्ञानातील प्रगतीचा लाभ घेण्यासाठी या स्थानिक स्वराज्य संस्था आणि तेथील नागरिकांनीही काही पथ्ये पाळणे, ही या उतराची पहिली पायरी ठरते. घरोघरी ओल्या-सुक्या कचऱ्याचे वर्गीकरण, हा मूलभूत उपाय आहे. त्यातूनच या कचऱ्यावर पुढील प्रक्रिया शक्य होणार आहे. त्यासाठी लोकप्रतिनिधींनीही जागृती आणि प्रसंगी ढंड आकारणीतून नागरिकांना शिस्त लावली पाहिजे. गेल्या काही वर्षांत राज्यातील लोकसंख्या प्रचंड प्रमाणात वाढली; पण त्या वेगाने नागरी सुविधा पुरविणे, ही स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या आवाक्याबाहेरील बाब ठरली आहे. त्यामुळे तेथील रस्ते, पाणीपुरवठा-सांडपाणी आणि घनकचरा व्यवस्थापन हे प्रश्न उग्र बनले आहेत. मुंबईसारखी मोठी शहरे सोडली, तर कचरा निर्मूलनासाठी प्रचंड भांडवली गुंतवणुकीचे प्रकल्प उभारण्याची आर्थिक ताकद बहुतांश स्थानिक स्वराज्य संस्थांकडे नाही; त्यामुळे तेथे खासगी कंपनी-कंत्राटदारांचा शिरकाव होतो आणि हितसंबंधांमुळे नवेच प्रश्न उभे राहतात. देशभरातील स्थलांतरितांचे ओझे वाहणाऱ्या या शहरांच्या कचरा प्रश्नावर राज्यव्यापी धोरण आखणे आणि मूलभूत समस्या सोडविण्यासाठी ‘स्मार्ट सिटी’सारख्या उथळ योजनाऐवजी ठोस आर्थिक बळ देणे, ही केंद्र व राज्य सरकारचीही जबाबदारी आहे. ती त्यांनी पार पाडावी.

कधीकाळी सुजलाम-सुफलाम असणाऱ्या या राज्याच्या ललाटावर गेल्या अनेक वर्षांपासून शेतकरी आत्महत्यांची जखम भळभळत आहे. सभागृहात आणि बाहेर सतत बोलतच असणाऱ्या लोकप्रतिनिधींच्या कानांवर हा आक्रोश पडत नाही का?

आर्थिक कंबरडे मोडलेल्या महाराष्ट्राने नव्या आर्थिक वर्षात पदार्पण केले आहे. २०२० मध्ये भारत महासत्ता होणार हे स्वप्न डोळ्यांत घेऊन शिक्षण घेणाऱ्या तरुणांच्या वाट्याला आज २०२४-२५ मध्ये बेरोजगारीचे क्रूर वास्तव आले आहे. बांधावर किंवा बाजार समितीत आपला शेतमाल नगदी विकला जाईल, शेतीमालाला रास्त भाव मिळेल, आर्थिक स्थिती सुधारेल, हे शेतकऱ्यांचे स्वप्न डोळ्यांतल्या अश्रूंनी वाहून गेले आहे. निवडणुकांच्या वेळी आश्वासनांचा पाऊस पडतो, शेतकऱ्यांसह सर्व लोक सुखाची स्वप्ने पाहतात. मग सत्तांतर होते, आश्वासने विसरली जातात. शेतकरी, कष्टकरी, बेरोजगारांच्या स्वप्न पाहणाऱ्या डोळ्यांत अश्रू कायमच राहतात.

सुखी आणि संपन्न राज्याचे स्वप्न पाहणाऱ्या शेतकऱ्यांच्या वाट्याला हालाखीचे आणि उपेक्षेचे दिवस आले आहेत. लाडक्या बहिणी, लाडक्या लेकी असुरक्षित आहेत. लाडके भाऊ बेरोजगार आहेत. प्रगत हे बिरूद असणाऱ्या महाराष्ट्रावर कर्जाचा बोजा सतत वाढत आहे. गेल्या पाच वर्षांतील महाराष्ट्रावरील कर्जाची आकडेवारी सुजाण नागरिकांची चिंता वाढवणारी आहे. २०२०-२१ या आर्थिक वर्षात ५ लाख १९ हजार कोटींचे कर्ज २०२१-२२ मध्ये ५ लाख ७६ हजार कोटींवर गेले तर २०२२-२३ मध्ये आणखी वाढ होऊन कर्ज ६ लाख २९ हजार कोटी झाले.

२०२३-२४ या आर्थिक वर्षात कर्जाचा आकडा ७ लाख ११ हजार कोटींवर गेला तर २०२४-२५ मध्ये ८ लाख ३९ हजार कोटी रुपये कर्ज या राज्यावर आहे. आता २०२५-२६ या आर्थिक वर्षांत कर्जाचा बोजा ९ लाख ३२ हजार कोटींवर जाईल असा अंदाज वर्तविण्यात आला आहे. जर महाराष्ट्राची लोकसंख्या ११ कोटी २३ लाख एवढी असेल तर २०२५ -२६ या आर्थिक वर्षात या राज्यातील प्रत्येकावर ८२ हजार ९५८ रुपये कजाचा बोजा असेल. आज महाराष्ट्रातील प्रत्येक व्यक्तीवर सरासरी सुमारे ६३ हजार रुपयांचे कर्ज असल्याचे सांगितले जाते. २००१ ते २०२४ या २४ वर्षांत या राज्यात हजारो शेतकऱ्यांनी आत्महत्या केल्या आहेत. १९ मार्च १९८६ रोजी विदर्भातील साहेबराव करपे आणि मालतीबाई करपे या शेतकरी नवरा बायकोने आपल्या तीन मुलांसह आत्महत्या केल्याच्या घटनेला आता ३९ वर्षे झाली. बुलढाणा जिल्ह्यातील देऊळगावराजा तालुक्यातील राज्य पुरस्कार प्राप्त युवा शेतकरी कैलास अर्जुन नागरे यांनी आत्महत्या केल्याची घटना १३ मार्चच्या सकाळी महाराष्ट्रासह साऱ्या देशाला कळली. शेतकऱ्यांचे अश्रू चाळीस वर्षांपासून न्यायाच्या प्रतीक्षेत आहेत.

कधीकाळी सुजलाम-सुफलाम असणाऱ्या या राज्याच्या ललाटावर गेल्या अनेक वर्षांपासून शेतकरी आत्महत्यांची जखम भळभळत आहे.गेल्या ६५ वर्षांत महाराष्ट्रात शेतकऱ्यांच्या समस्यांना केंद्रस्थानी ठेवून अनेक आंदोलने झाली, चळवळी झाल्या. शेतकरी कामगार पक्ष १९४८

शेतकऱ्यांचा आक्रोश लोकप्रतिनिधींना ऐकू येत नाही का?

किती पाणी सोडले? विविध कारणांमुळे सोडलेल्या पाण्याचा किती अपव्यय झाला? नेमकी किती पाणी जायकवाडी धरणात पोहोचले? त्याचा संबंधित सिंचनाला किती लाभ झाला? याचा कुठलाच तपशील कोणालाच कधी समजला नाही. उलट ‘आमच्या तोंडचे पाणी पळवले’, अशीच भावना अहि ल्यानगर-नाशिकच्या शेतकऱ्यांची झाली. पाणी सोडते वेळी अशा शेतकऱ्यांच्या मोठ्या रोशाला शासनाला सामोरे जावे लागले. आता वरून सोडलेले पाणी मोजण्यासाठी नाशिकच्या धरणांसाठी कमलपूर व अहमदनगरच्या धरणांसाठी मधमेश्वर येथे पाणी मापन यंत्र बसवण्याची केंद्र सरकारने सुचवले आहे.

जायकवाडी प्रकल्पातील तूट भरून काढण्यासाठी पाणी चळण योजना नदीजोड प्रकल्प करण्याची सूचना अहवाल करतो. त्या योगे वरच्या धरणावरील जायकवाडीला लोड कमी होण्यास मदत होईल. अहवालात खटकणाऱ्या बाबीही आहेत. उदा. अहवालात १५.६. पान नंबर १३७ मध्ये असे आहे from १९८० to २०१८ eat in scene that the actual water use of upstream side projects is less than 115 tmc ie. approved water use.

हणजे वरच्या बाजूला पाण्याचा वापर मंजूर क्षमतेपेक्षा (११५) टी.एम.सी) कमी आहे. असा

त्यांच्या पॉपिंग स्टेशनला जोडलेले असतील. ज्यात मंजूर क्षेत्र एच. पी मंजूर असल्याची माहिती असेल. यामुळे जायकवाडीचे अचूक पाणी मोजता येईल. जायकवाडी प्रकल्पासह upstream प्रकल्पाचा गाळ अभ्यास आजपर्यंत झालेला नाही. त्यामुळे सर्वच धरणातील जिवंत पाण्यासाठी मोजमाप पुरातन आहे. त्यामुळे ऊर्ध्व धरणातून जायकवाडीत पाणी सोडण्याचा आकडा हा कायम मोघम स्वरूपाचा राहत आला. मांदाडे अहवाल पाच वर्षांत वरील सर्व धरणातील गाळ काढण्याचा प्रस्ताव ठेवतो आहे. त्यामुळे धरणातील पाणीसाठी अद्यावत होईल व जायकवाडीसाठी वरून पाणी सोडताना गाळ्याचा अचूक परिणामाचा विचार केला जाईल.

जायकवाडी प्रकल्पातील तूट भरून काढण्यासाठी पाणी चळण योजना नदीजोड प्रकल्प करण्याची सूचना अहवाल करतो. त्या योगे वरच्या धरणावरील जायकवाडीला लोड कमी होण्यास मदत होईल. अहवालात खटकणाऱ्या बाबीही आहेत. उदा. अहवालात १५.६. पान नंबर १३७ मध्ये असे आहे from १९८० to २०१८ eat in scene that the actual water use of upstream side projects is less than 115 tmc ie. approved water use. हणजे वरच्या बाजूला पाण्याचा वापर मंजूर क्षमतेपेक्षा (११५) टी.एम.सी) कमी आहे. असा

२००८ ते २०१८ या काळात महाराष्ट्रात २३ हजार ६३८ शेतकऱ्यांनी आत्महत्या केल्या. ही आकडेवारी शासनदरबारी नोंद झालेल्या आत्महत्यांची आहे. प्रत्यक्षात शेतकऱ्यांच्या आत्महत्यांची संख्या यापेक्षाही मोठी असू शकेल. महाराष्ट्रासारखीच परिस्थिती थोड्याफार फरकाने अनेक राज्यांतही असू शकते. या देशातला शेतकरी त्रस्त आहे, जगण्याची उमेद हरवून बसलेला आहे. शासन आणि समाज आपल्या पाटीशी नाही असेच या देशातील शेतकऱ्याला सतत वाटत आलेले आहे. २०१४मध्ये या देशात १२ हजार ३६० शेतकऱ्यांनी आत्महत्या केल्या. २०१५ मध्ये १२ हजार ६०२ शेतकऱ्यांनी आत्महत्या केल्या, तर २०१६ मध्ये ११ हजार ३६९ शेतकऱ्यांनी आत्महत्या केल्याची नोंद सरकारने घेतली आहे. या आकडेवारीचा सरळ अर्थ असा आहे की सरकारने केलेल्या उपाययोजनांमुळे शेतकऱ्यांच्या आत्महत्यांचे प्रमाण कमी झालेले नाही. २०१६ यावर्षी भारतात दर महिन्यात सुमारे ९४८ शेतकरी आत्महत्या झाल्या. महाराष्ट्राचा विचार केला तर २०१८ मध्ये महाराष्ट्रात दर महिन्याला २३१ शेतकरी आत्महत्या झाल्या. २०१९यावर्षी एकट्या विदर्भात दर महिन्याला सुमारे ८३ ते ८५ शेतकरी आत्महत्या घडत होत्या. शेतकऱ्यांच्या आत्महत्यांची २०२४ ची आकडेवारी अंगावर काटा आणणारी आहे.

१ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर २०२४ या वर्षभरात अमरावती विभागात १०६९ शेतकऱ्यांनी आत्महत्या केल्याचे वृत्त आहे. छत्रपती संभाजीनगर विभागात ९५२ शेतकरी आत्महत्यांची नोंद झाली आहे. एकट्या बीड जिल्ह्यात मागील वर्षी २०५ तर अमरावती जिल्ह्यात २०० शेतकऱ्यांनी आत्महत्या केल्या. अकोला जिल्ह्यात १६८, वर्धा जिल्ह्यात ११२ शेतकऱ्यांनी आत्महत्या केल्या. डिसेंबर महिन्यात सत्तेवर आलेल्या नव्या सरकारला गेल्या चार महिन्यांपासून शेतकऱ्यांचे प्रश्न महत्त्वाचे वाटले नाहीत का? या शेतकऱ्यांच्या प्रश्नाचे कृतिशील उत्तर दिले जाईल का? खरेतर कर्जमाफी ही तात्पुरती उपाययोजना असते, पण ती करावीच लागते. शेतकऱ्याला चिंतामुक्त करण्याचा प्रश्न कठीण आहे आणि यंभीही. कर्जमाफीने शेतकऱ्याला चिंतामुक्त करण्याचा प्रश्न सुटेल असेही नाही. शेतकऱ्यांना कर्जमाफी देणे म्हणजे त्यांना आर्थिक पातळीवर नवी सुरुवात करण्याची संधी देणे. शेतकरी आर्थिक सक्षम व्हावा यासाठी प्रयत्न करण्याची गरज आहे. शेतीमालाला किफायतशीर भाव देणे, आयात निर्यात धोरणे व शुल्क याविषयी शेती गावगाडा आणि शेतकरी यांना केंद्रस्थानी ठेवून निर्णय घेणे, शेतीची अजवारे बी बियाणे, खत, कीटनाशके यांच्या किमतीवर निर्वंत्रण ठेवणे होय. या उपाययोजना अत्यंत सजगपणे अंमलात आणण्यासाठी प्रयत्न केले जाणे आवश्यक आहे.

आर्थिक कणा मोडल्याने शेतकरी जगण्याची उमेद हरला व कोलमडून पडला. सभोवतीच्या विविध सामाजिक पिढ्यांनी व समाजाने त्याला वाळीत टाकले. शेतकऱ्यांची यंत्रणांपूक करणाऱ्या साऱ्या दमनकारी यंत्रणांना-व्यवस्थांना वठणीवर आणण्याचे कार्य करावे लागणार आहे. शेतकऱ्यांच्या आत्महत्यांपांगचे समाजशास्त्र सरकारला समजून घ्यावे लागेल. स्वतंत्र भारताचा शेतकरी हा स्वतंत्र नागरिक आहे. तो माणूस आहे, गुलाम नाही. शेतकऱ्याच्या आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक, तांत्रिक, परिसरीय आदि विविध प्रश्नांकडे एकाच वेळी लक्ष देऊन, हे प्रश्न समजून घेऊन ते कायमस्वरूपी सोडवण्याची तरतूद करावी लागेल. शेतकऱ्याला निर्भयपणे, मुक्तपणे आणि मुख्य म्हणजे आर्थिक सक्षमतेने जगात येणे म्हणजे शेतकऱ्याला चिंतामुक्त करणे होय. या प्रक्रियेला काही वेळ लागेल. लोकप्रतिनिधींची इच्छाशक्ती हवी आणि समाजाची जागरूकता, सजगताही हवी. पण सध्याचे राजकीय वातावरण शेती- शेतकरी, शिक्षण, अंधश्रद्धा निर्मूलन, वैज्ञानिक दृष्टिकोन, लोकशाही मूल्ये नैतिकता यांचा कैवार करणारे आहे का?

मेंदेगिरी समिती असो वा मांदाडे समिती नद्यांच्या पाण्याच्या नियमनांचा वाटपाचा विषय असो, संबंधित समित्यांमध्ये पर्यावरण तज्ञाचाही समावेश असायला हवा.

जायकवाडी धरणाच्या उर्ध्व बाजूकडे साठणाऱ्या पाण्याचे समन्यायी पद्धतीने वाटप सुचवण्यासाठी २०१३ मध्ये मेंदेगिरी समिती (अभ्यासगट एक) गठीत करण्यात आली होती. वास्तविक ही समिती ही जायकवाडी धरणाची संभाव्य पाणी टंचाई लक्षात घेऊन केलेली अल्पकालीन उपाययोजना होती. त्यानुसार अपर गोदावरी उपखोऱ्याच्या स्तरावर जलाशयांतील म्हणजे नाशिक-अहिल्यानगर जिल्ह्यातील लहान, मध्यम, मोठ्या जलाशयातील पाण्याचे असे नियमन करायचे की १५ ऑक्टोबर रोजी जायकवाडी जलाशयातील प्रत्यक्ष पाणी साठा एकूण साठ्याच्या ३३.१% किंवा त्याहून अधिक होईल. म्हणजेच जायकवाडी धरण त्यायोगे ६५% भरेल. त्यानुसार सन २०१२ ते २०२४ पर्यंतच्या एकूण १३ वर्षांत जायकवाडी धरणात समन्याची कायद्याच्या शिफारशीनुसार सहा वर्षांत नाशिक-अहिल्यानगरच्या धरणातून खाली पाणी सोडण्यात आले. अन्य वर्षांत जायकवाडीचा जिवंत साठा ६५% झाल्याने यात पाणी सोडावे लागले नाही. वर सांगितल्याप्रमाणे ही आपत्कालीन व्यवस्था होती. दर पाच वर्षांनी किंवा त्यापेक्षा कमी कालावधीमध्ये या धोरणाचा आढावा घेण्याची शिफारस खुद मेंदेगिरी समितीने सुचवली होती. परंतु त्यानंतर दहा वर्षांनंतर शासनाने जुलै २०२३ मध्ये मेरी (नाशिक) महासंचालक मांदाडे यांच्या अध्यक्षतेखाली (अभ्यास गट-२) स्थापना करण्यात आली

त्याचा अहवाल १४ ऑक्टोबर २०२४ रोजी सादर झाला. या अहवालातील ठळक बाब म्हणजे जायकवाडी धरणातील १५ ऑक्टोबर रोजीचा जिवंत पाणीसाठा ६५ टक्क्यावरून ५८% करण्यात आला आहे. हा पाणीसाठा जायकवाडी धरण लाभधारक व अहमदनगर नाशिक धरणांचे लाभधारक यांच्यातील तीव्र ते अतीव्र वादाचा मुद्दा होऊ शकतो. मात्र मांदाडे अहवालात मेंदेगिरी अहवालात नसलेल्या किंवा दुर्लक्षिलेल्या बऱ्याच मुद्द्यांचा समावेश केला आहे. विशेष म्हणजे धरणाच्या पाण्याच्या सांख्यिकी (स्टॅटिस्टिकल) आकड्याऐवजी धरणाच्या पाण्याचा प्रत्यक्ष वापर गृहीत धरला आहे.

वास्तविक प्रत्यक्षात धरणाच्या पाण्याच्या संदर्भात अनेक घटक बदलते असतात. घरगुती वापर, औद्योगिक पाण्याचा वापर, नवीन सिंचन योजनांची निर्मिती हे चढ्या क्रमाने बदलणारे घटक आहेत. मांदाडे अहवालाने हे घटक लक्षात घेऊन म्हणजेच जायकवाडी धरणाच्या वरील धरणांचा वाढता पाण्याचा वापर विचारात घेऊन जनसामान्यांच्या सिंचनाच्या बाबत्या अपेक्षा विचारत घेऊन १५ ऑक्टोबरचा जायकवाडी चार पाणीसाठा ६५.१% वरून ५८% टक्क्यांवर आणला आहे. त्यामुळे मांदाडे अहवाल पूर्वीच्या अहवालापेक्षा लवचिक आणि वस्तुनिष्ठ वाटतो आहे. उदाहरणार्थ मेंदेगिरी अहवालाने पाण्याचा विसर्ग वरील धरणांतून सप्टेंबर महिन्यात आणि १५ ऑक्टोबर पर्यंत करण्याचे सुचविले होते तर मांदाडे अहवाल म्हणतो की, अहिल्यानगर-नाशिकची धरणे जून ते सप्टेंबर या काळात पावसूनवर अवलंबून असतात तर जायकवाडीमध्ये बहुतांश पाणी १५ सप्टेंबर ते ऑक्टोबर

जायकवाडी-मांदाडे अहवाल-खट्टा-मिष्टा...!

या काळात परतीच्या मान्यूनमुळे येते. त्यामुळे जर upstream धरणातून लवकरच पाणी सोडले तर म्हणजे सप्टेंबर पूर्वी सोडले तर ४२२३११ ची धरणे रिकामीच राहण्याची शक्यता आहे. त्यामुळे जलाशय परिचालन वेळापत्रकानुसार त्या पंधरावाड्यात आवश्यक पाणी उपलब्ध असेल तरच गेट्सचे परिचालन शक्य आहे. अन्यया जायकवाडी प्रकल्पाच्या upstream मधील जलाशयांमध्ये पाणी कमी पडण्याची शक्यता आहे.

मांदाडे अहवालात अनेक आदर्श वाटाय्यात अशा सूचना आहेत. उदा. पाणी वापरण्याची कार्यक्षमता वाढवण्यासाठी िवक आणि फवार सिंचन पद्धतीचा अवलंब यापुढे पाच वर्षांच्या आत अनिवार्य करावे व या गोदावरी उपखोऱ्याच्या गुरुत्वाकर्षण सिंचनाचे सूक्ष्म सिंचन प्रणालीत रूपांतर करण्यासाठी पायलट खोरे म्हणून विचार करण्यात यावा. यावरून एक आठवले अकोले तालुक्यात आढळ्या या लघु प्रकल्पाच्या लाभक्षेत्राचे अशाच सूक्ष्म सिंचन पद्धतीत रूपांतर करण्याची घोषणा पंधरा वर्षांपूर्वी पाटबंधारे खात्याने केली होती मात्र त्यामुळे आमच्या विहिरींना पाणी येणार नाही असे समजून क्षेत्रातील साऱ्या शेतकऱ्यांनी त्याला विरोध केला. गुरुत्वाकर्षण सिंचन चालू ठेवले, त्यामुळे अशा आदर्शवात वाटाय्यात या सूचना पुढे वास्तवात न येण्याचीही भीती असते.

मेंदेगिरी अभ्यास गटने जायकवाडी ६५% इतका जिवंत साठा करण्यासाठी वर सांगितल्याप्रमाणे जायकवाडीच्या upstream धरणातून अनेकदा पाणी सोडले. मात्र

कमी आहे, अशा धरणांना तरी हे आयोग नियमातून वगळतात काय? ऊर्ध्व व गोदावरी खोऱ्यातील ज्या धरणांना दारे नाहीत त्यांच्यातून अमुक इतक्या मापाचे पाणी कसे सोडणार? उदा. अकोले (अ.नगर) मधील आढळ्या किंवा भोजापूर सारखे मध्यम प्रकल्प. अशा वेळी अहवाल तितके पाणी प्रवेवरील बंधाऱ्या, निळवंडे यांच्यातून सोडण्याचे आदेश देतो. हा न्याय कसा? कारण आढळ्या अथवा भोजापूर धरणांना त्यांचा स्वतंत्र कमांड आहे. अशा वेळी ज्यांना दारे नाहीत असे प्रकल्प एकूण हिशोबातूनच माफ करण्यात यावेत. म्हणजे विनाकारण त्या ड्यूेत्री७ मध्ये अन्य गेट्स असलेल्या मध्यम प्रकल्पावर अनावश्यक बोजा लादला जाणार नाही. जायकवाडीला पाणी नेताना पाण्याची जी नासाडी होती ती नेमकी कुणाच्या माध्यम मारली जाते? जे पावसाळ्यात अतिवृष्टीचे तर उन्हाळ्यात पाणीटंचाई शिकार होतात त्या आदिवासींना वा अयोग्यात नेमेके कुठे स्थान असते...??

थोड्याच दिवसात पुढील अंक सुरू होईल. मराठवाडा म्हणेल ६५% टक्के पेक्षा कमी घेणार नाही तर समोरेच अहि ल्यानगर-नाशिक चे म्हणतील आम्ही काहीच देणार नाही. आपापल्या राजकारणाच्या पोळ्या भाजल्या जातील, अस्मिततेच अंगार फुलवतील, आणखीही काही करतील. यानिमित्ताने महाराष्ट्राचे थोर पाणी तज्ञ कॉम्रेड दत्ता देशमुख यांचे म्हणणे आठवते. ते असे, पडणाऱ्या पावसाचे एकूण पाणी / महाराष्ट्रातील माणसांची एकूण डोकी = पाण्याचे समन्यायी वाटप असे होईल याची प्रतीक्षा करूया.

हरामरा कबाब

साहित्य : २ मोठे कप भरून मटारचे दाणे, १ मोठा उकडलेला बटाटा, ब्रेड क्रम्ब्स, आमचूर पावडर, मीठ व थोडीशी साखर, २ ते ३ हिरव्या मिरच्या, आले व लसूण.

कृती : सगळ्यात पहिले कढईमध्ये तेल घेऊन त्यात मटारचे दाणे टाकले. त्यामध्ये थोडी हळद, मीठ, हिरवी मिरची, आले, लसूण, जिरे जाडसर वाटलेले टाकले. १० ते १५ सेकंद वाफवले. नंतर त्यात आमचूर पावडर आणि साखर टाकले व २ मिनिटे परतून घेतले. त्यानंतर हे मिश्रण थोडे थंड झाल्यावर मिक्सरमध्ये जाडसर भरड काढली. मटारच्या जाडसर भरडमध्ये कुस्करलेला बटाटा ब्रेड क्रम्ब्स व तोडे चवीपुरते मीठ टाकले. मिश्रण एकत्र केल्यावर गोल टिक्की बनवून तळून घेतले.

महाराजांच्या

काळात मोठ्या कलाकुसरतेने तयार करण्यात आलेले पेहराव, नक्षीदार दागिने आजच्या आधुनिक युगातील कारागिरांना आकर्षित करत असून, त्यात काही बदल करून एक वेगळी नक्षी तयार केली जाते व तीच बाजारात पुन्हा फॅशनच्या रूपाने येते. त्यापेक्षा वेगळी गोष्ट म्हणजे राजा-महाराजांच्या काळात सोन्याच्या

आल्याचा ज्यूस आरोग्यासाठी फायदेशीर

- आल्याच्या रसामुळे डायबेटिज कंट्रोल होण्यास मदत होते. यातील अँटी डायबेटिक गुणधर्मामुळे डायबेटिज नियंत्रित राहतो.
- पचनाचा त्रास असल्यास त्यावर आल्याचा रस उत्तम, आल्याच्या रसाने पचन नीट होते.
- कोलेस्ट्रॉल लेव्हल कमी होण्यासाठी आल्याचा रस

- घेणे फायदेशीर.
- आल्याच्या रसाच्या सेवनाने मुरुमे कमी होतात.
- कफाचा त्रास असल्यास त्यावरही आल्याचा रस उत्तम. पावसात सर्दी-खोकल्याचा त्रास अधिक होतो. त्यामुळे पावसात आल्याचा रस नियमितपणे घेतल्यास सर्दी-खोकल्यापासून बचाव होऊ शकतो.

उन्हाळ्यात एसी चालवण्याआधी हे काम न केल्यास विजेचे बिल येईल भरमसाट

उन्हाळ्या सुरु झाला आहे. अनेक घरांत २४ तास पंखे सुरु ठेवावे लागत आहेत. तुमच्या घरात जर एसी असेल तर तो चालवण्याआधी काही गोष्टी जाणून घ्या. आज आम्ही तुम्हाला या टिकाणी काही खास टिप्स देत आहोत. ज्या तुमच्या वीज बचत करण्यास मदत करू शकतात. तुम्ही जर या टिप्सचा वापर न करता एसी चालवत असाल तर तुमचे वीज बिल जास्त येण्याची शक्यता आहे. नेहमी लोक गरमीत एसी ऑन करतात. परंतु असे करणे चुकीचे आहे. गरमीत एसी सुरु करण्याआधी काही गोष्टी जाणून घेणे खूप गरजेचे आहे. जाणून घ्या डिटेल्स.

घरात एसी असणारे अनेक लोक असे आहेत. जे वर्षभर एसी चालवत नाहीत. परंतु उन्हाळा सुरु झाला की, घरातील एसी अचानक सुरु करतात. परंतु त्याआधी काही गोष्टी जाणून घेत नाही. त्यामुळे महिन्याचे बिल जास्त येते.

एसी सर्व्हिस करणे आवश्यक
काही महिन्यापासून बंद पडलेला एसी अचानक तुम्ही जर उन्हाळ्यात सुरु करीत असाल तर काही गोष्टी जाणून घ्यायला हव्यात. एसीला सुरु करण्याआधी त्या एसीची सर्व्हिस करणे खूप आवश्यक आहे. असे केल्याने केवळ गरमीत थंड हवा मिळत नाही तर वेळोवेळी सर्व्हिसिंग केल्याने तुमच्या एसीची लाइफसुद्धा वाढते. जर तुम्ही विना सर्व्हिस एसी सुरु ठेवत असाल तर तुमची खोली एसीने थंड होईल, पण महिन्याला विजेचे बिल भरमसाट येऊ शकते.

एसी गॅस संबंधी हे काम करणे आवश्यक
जितकी आवश्यक एसी सर्व्हिस आहे. तितकेच आवश्यक एअर कंडिशनरमधील गॅस चेक करणे आहे. उन्हाळा सुरु होण्याआधी विनागॅस चेक करता एसी सुरु केला तर होऊ शकते की, तासभर एसी चालवल्यानंतर तुम्हाला थंड एसी मिळणार नाही. कूलिंग कमी होऊ शकते. कारण कम्प्रेसरवर दबाव वाढतो. यामुळे तुमचा एसी खराब होऊ शकतो. तुम्हाला हा एसी दुरुस्त करण्यासाठी मोठी रक्कमसुद्धा मोजावी लागू शकते.

वापरा नॅचरल टोनेर

चेहरा आईली असेल तर घरगुती बनवलेल्या टोनेरच्या सहाय्याने सुस्थितीत राखता येतो. तेलकट त्वचेसाठी काकडीपासून बनवलेले टोनेर उपयुक्त ठरते. त्याचप्रमाणे टोमॅटोपासून बनवलेल्या टोनेरच्या वापराने चेहऱ्याचा वर्ण उजळतो आणि मुरुमांची समस्या कमी होते. तुलसी टोनेरही विशेष लाभकारक ठरते.

एखाद्याच्या शारीरिक स्वास्थ्याचा अंदाज शरीराच्या सुदृढतेवरून लावला जातो. त्यामुळे बल्कट आणि 'टोन्ड' स्नायू उत्तम स्टॅमिना आणि अर्थातच न सुटलेले पोट यावरून एखाद्याच्या स्वास्थ्याचा अंदाज लावता येऊ शकतो. नियमित व्यायाम आणि संतुलित आहाराने शरीर सुदृढ आणि सुडौल होत असतानाच पोटावर असलेली चरबी कमी करणे हे सर्वात मोठे आव्हान ठरू शकते. पोटावर साठलेली चरबी कमी करण्यासाठी प्रयत्न करत असलेल्यांमध्ये याबद्दल अनेक गैरसमजही पाहावयास मिळतात. हे गैरसमज कोणते आणि यामध्ये कितपत तथ्य आहे, हे जाणून घेऊ या.

पोटावरील चरबी कमी करण्यासाठी केवळ 'क्रन्चेस' केल्याने चरबी कमी होते हा गैरसमज अनेकांच्या मनामध्ये असतो. क्रन्चेस हा व्यायाम प्रकार पोटावरील चरबी घटवण्यास सहाय्यक असला, तरी केवळ याच्यामुळे पोटाचा घेर कमी होतो असे मात्र नाही. क्रन्चेस करून पोटावरील चरबी कमी करतानाच, सर्व शरीरावरील चरबी कमी होईल अशा प्रकारचा व्यायाम केला जावा. त्यामुळे आपल्या व्यायामामध्ये 'स्ट्रेथ ट्रेनिंग' आणि 'हाय इंटेंसिटी कार्डियो' सारख्या व्यायाम प्रकारांची समावेश आसावा. कित्येकदा केवळ ग्रीन टीच्या सेवनाने पोटावरील चरबी घटण्यास मदत होत असल्याचा समजही अनेकांच्या मनामध्ये दिसून येतो. ग्रीन टीमध्ये अँटी ऑक्सिडंट्स मुबलक मात्रेमध्ये असल्याचे जरी खरे असले, तरी केवळ ग्रीन टी प्यावल्यानेच पोटावरील चरबी कमी होते असे

समजणे चुकीचे आहे. पोटावरील चरबी कमी करण्यासाठी ग्रीन टीच्या जोडीनेच संतुलित, पौष्टिक आहार आणि योग्य व्यायामाचीही आवश्यकता असते. नियमित व्यायाम केल्याने आपल्या मनाला येईल ते आपण खाऊ-पिऊ शकतो अशी समजूत वजन आणि अर्थातच पोटावरील चरबी वाढण्यास कारणीभूत ठरत असते. योग्य आहार आणि नियमित व्यायाम हे एकमेकांना पूरक असून, यांच्यामधील योग्य संतुलन साधता आल्यानेच पोटावरील चरबी घटवता येणे शक्य होत असते. बाजारामध्ये उपलब्ध असलेले तथाकथित 'लो फॅट', 'फॅकेड' अन्नपदार्थ वजन घटवण्यासाठी चांगला पर्याय असल्याचेही अनेक लोक मानतात. पण वास्तविक आहारामध्ये इतर सर्व पोषक तत्वांच्या सोबत स्निग्ध पदार्थदेखील आवश्यक असतात. त्यामुळे आहाराला ग्रीन टीचा 'गुड फ्रेंड्स' मिळतील असे अन्नपदार्थ आपल्या आहारामध्ये समाविष्ट असायला हवेत. शरीराला चांगले असे स्निग्ध पदार्थ आहाराला घेतले गेल्याने भूक लवकर शमण्यास

मदत होत असते. त्यामुळे सातत्याने 'लो-फॅट' पदार्थांच्या सेवनाने शरीराला फायदा होण्याऐवजी नुकसान होण्याची शक्यताच जास्त असते. आपल्या आहारामध्ये तूप, चांगल्या प्रतीची खाद्यतेले यांचा समावेश अवश्य असावा. कमी खाल्ल्याने पोटावरील चरबी कमी होते असाही एक गैरसमज आढळून येत असतो. भोजन घेताना आपण किती खात आहोत याकडे लक्ष असणे आल्याचे असले तरी आपली भूक मारणे किंवा नावापुरते काही तरी खाऊन अधिक काळ स्वतःला उपाशी ठेवणे याचे अपायच अधिक आहेत. आपल्या शरीराला आवश्यक तितका आहार मिळाला नाही, तर शरीराची चयापचय शक्ती कमी होते आणि त्यामुळे वजन घटण्याची प्रक्रियाही मंदावते. त्यामुळे माफक आहारामध्ये शरीराला आवश्यक इतकी कॅलॉरी, प्रथिने, क्षार, जीवनसत्त्वे आणि अन्य पोषक तत्त्वे मिळतील याकडे लक्ष देणे गरजेचे असते. यामुळे गरज भासल्यास आहारतज्ज्ञांचा सल्ला अवश्य घ्यावा.

गुणकारी दुधीभोपळा

भोपळा ही अनेकांची नावडती भाजी, भरती, कोशिंबीर, सूप असे पदार्थ भोपळ्यापासून बनवले जातात. कितीही नावडता असला तरी गुणधर्मांमुळे थोड्या प्रमाणात का होईना, परंतु प्रत्येकाने भोपळा खायलाच हवा. चेहऱ्यावर पडणाऱ्या सुरकुत्यांपासून पोटाच्या गंभीर विकारांवर भोपळा गुणकारी ठरू शकतो. भोपळ्याच्या अशाच काही औषधी गुणधर्मांबाबत जाणून घेऊ.

भोपळ्यात 'बिटा करोटिन'
■ या घटकाचं प्रमाण बरंच जास्त असतं. यामुळे भोपळा हा 'अ' जीवनसत्त्वाचा समृद्ध स्रोत मानला गेलाय. बिटा करोटिनमधील ऑटिऑक्सिडंट्समुळे शरीरातील फ्री रेडिकल्सचा सामना अगदी सहज करता येतो.
■ भोपळा हे तापावरचं औषध आहे.
■ भोपळ्यातील विशिष्ट प्रकारच्या खनिजांमुळे मेंदूच्या नसांना आराम मिळतो.
■ हृदयरोग्यांसाठी भोपळा वरदान मानला जातो. भोपळ्यात कोलेस्ट्रॉल कमी करण्याची क्षमता असते.
■ आतड्यांच्या आरोग्याच्या दृष्टीनेही भोपळा गुणकारी

मानला जातो. भोपळ्यामुळे रक्तातील साखरेची पातळी नियंत्रणात राहते.
■ बहुसंख्य महिलांमध्ये लोहाची कमतरता आढळते. अशा महिलांनी भोपळ्याच्या बियांचं सेवन करावं. भोपळ्याच्या बियांमध्ये लोह, झिंक, पोटॅशियम आणि मॅग्नेशियम यांचे प्रमाण भरपूर असल्याने बरेच लाभ होतात.
■ पोटाच्या विविध विकारांवर भोपळा गुणकारी ठरू शकतो. यातील फायबरमुळे पचनक्रिया सुधारते आणि पोट स्वच्छ झाल्याने अनेक रोगांना दूर ठेवता येतं.

आपल्या शरीरातील कोणताही अवयव मग तो छोटा असो वा मोठा जोपर्यंत स्वस्थ असतो आणि त्याच्या कार्यात कुठेही बाधा येत नसते तोपर्यंत शरीरात कोणत्याही व्याधी निर्माण होत नसतात. मात्र काही वेळा अगदी बारीकसारीक दुखणीही कमालीची वेदनादायक ठरतात. आपल्या बहुतेक सर्व कामांमध्ये हाताची बोटे आपण वापरत असतो. अनेक वेळा या बोटांच्या नखांना इजा होतात आणि त्यात पाणी जाऊन पू होतो आणि मग बोटांना ठणका लागतो. त्यावेळी हे उपाय करून पाहावेत.

नखे अशी सांभाळा

नख दुभंगणे, जिव्हाळे लागणे
ज्या बोटाला हा विकार असेल त्या बोटाला घट्ट चिकटपट्टी बांधावी. हा विकार अगदी थोडक्या काळासाठी असतो व बरेच वेळा १-२ दिवसांतच बरा होतो.
नखुरडे
बऱ्याच वेळा नखुरडे झाल्याने बोटाला ठणका लागतो. यातही बोटाला चिकटपट्टी घट्ट बांधल्यास नखुरडे लवकर फुटते. दुसरा उपाय म्हणजे शेंदूर व अंड्याचा पांढरा बलक खलून लावल्याने आराम पडतो. शेंदूर हा अँटीसेप्टिक म्हणून काम करतो.
नखे वेळच्या वेळी कापणे
हाताच्या बोटांची तसेच पायाच्या बोटांची नखे

वेळच्या वेळी कापणे, त्यात अडकलेली घाण वेळच्या वेळी काढणे हे एकंदर आरोग्याच्या दृष्टीने अत्यंत महत्त्वाचे आहे. वय वाढत जाईल तसा नखांचा कडकपणा वाढत जातो. वृद्ध वयात तर नखे कापणेही अवघड जाते. अशावेळी पाण्यात बोरीक पावडर टाकून पाय थोडा वेळ बुडवून ठेवावेत व मग नेलकटरच्या सहाय्याने नखे कापावीत. अंधोळ झाल्यानंतरही नखे गरम पाण्यामुळे मऊ पडलेली असतात. त्यावेळी ती काढावीत. तसेच नखे कापताना अगदी त्वचेजवळ कापू नयेत. त्यामुळे जिव्हाळे लागण्याचा संभव कमी होतो.
लहान बाळाची नखे कापतानाही
अगदी लहान बाळाची नखे कापतानाही बाळाची अंधोळ होऊन बाळ झोपले की मगच ती अलंगद काढावीत.

सौंदर्यप्रसाधनं टेवा फ्रीजमध्ये

डोळ्याखालची सूज कमी होते त्याचप्रमाणे काळवंडलेपणा कमी होतो. आय क्रीम्स फ्रीजमध्ये ठेवावीत.
■ उन्हाळ्यात लिपस्टिक विरघळते. मूळ आकार नाहीसा होतो. अशी विरघळलेली लिपस्टिक लावणं कठीण जातं. शिवाय उष्ण तापमानामुळे लिपस्टिकमधील रसायनांमध्ये बदल घडू शकतो. मूळ रंग हरवण्याचाही धोका असतो. हे सर्व टाळण्यासाठी उन्हाळ्यात लिपस्टिक फ्रीमध्ये ठेवावी.
■ फेशियल मास्क ठेवण्यासाठीही फ्रीज ही उत्तम जागा आहे. बाहेरच्या तापमानात फेशियल मास्कमधील काही महत्त्वपूर्ण घटक नष्ट होऊ शकतात.
■ सध्या ऑर्गेनिक मेकअपचा बोलबाला आहे. अत्यंत चांगले परिणाम मिळत असल्यामुळे ही प्रसाधनं महिलांच्या पसंतीत उतरत आहेत. मात्र ऑर्गेनिक किंवा होममेड प्रसाधनांमध्ये प्रिझर्व्हेटिव्ह नसतात. म्हणून ती लवकर खराब होतात. हे टाळण्यासाठी ऑर्गेनिक प्रसाधनं फ्रीजमध्ये स्टोर करावीत.
■ व्हिटीमिन सी युक्त सर्व प्रसाधनं सक्रिय घटकांनी युक्त असतात. त्याचप्रमाणे प्रसाधनांमध्ये रेटीनॉल आणि पेप्टाईड असल्यास अधिक काळजी घ्यावी लागेल. उग्र तापमानात या रसायनांच्या संरचनेत बदल होऊ शकतो. म्हणूनच अशी प्रसाधनं फ्रीजमध्ये ठेवावीत.

राज ठाकरेंच्या भाषणातील महत्वाचे १० मुद्दे लाडकी बहिण योजना कर्जमाफी ते संतोष देशमुख हत्याप्रकरण

■**मुंबई** : गुढी पाडव्यानिमित्त आयोजीत करण्यात आलेल्या मेळाव्यात महाराष्ट्र नवनिर्माण सेनेचे प्रमुख राज ठाकरे यांनी विविध मुद्यांवर भाष्य केले. लाडकी बहिण योजना, कर्जमाफी, शेतकरी आत्महत्येसह औरंगजेबाची कबर या मुद्यांवर राज ठाकरे यांनी स्पष्टपणे भाष्य केलं. तसेच कुंभमेळा, धर्म, राजकारण, प्रदुषण या मुद्यावरून देखील राज ठाकरे यांनी राज्यकर्त्यांवर टीका केली. पाहुयात राज ठाकरे यांच्या भाषणातील महत्वाचे १० मुद्दे.

लाडकी बहिण योजना बंद होणार : राज्य सरकारच्या महत्वाकांक्षी लाडकी बहिण योजनेबाबत राज ठाकरे यांनी महत्वाचं वक्तव्य केलं आहे. महाराष्ट्र सरकारवर या योजनेमुळं ६३००० कोटींचं कर्ज होईल असे राज ठाकरे म्हणाले. ही योजना बंद होणार असल्याचे राज ठाकरे म्हणाले. कर्ज काढून दिवाळी करायली सांगितली कोणी? असे राज ठाकरे म्हणाले.

संतोष देशमुख हत्याप्रकरणावर काय म्हणाले राज ठाकरे? : मस्साजोगचे सरपंच संतोष देशमुख यांच्या हत्या प्रकरणावर देखील राज ठाकरे यांनी भाष्य केले. त्यांची खूप घाणेरड्या पद्धतीनं हत्या केली आहे. तुमच्या नसा नसात एवढी क्रूरता भरली असेल तर मी जागा दाखवेन तिथे जा असेही राज ठाकरे म्हणाले. हे सगळं झालं कशातून? तिथे असणाऱ्या मिल्ह, प्रकलापातून निघणारी राख, मी आजपासून एकलं होत राखेतून फिनिकस पक्षी भरारी घेतो. बीडमध्ये राखेतून गुंड तयार होतात असे राज ठाकरे म्हणाले. विषय होता पैशाचा. संतोष देशमुख यांनी कंडण्यांना विरोध केला म्हणून हे झाल्याचे राज ठाकरे म्हणाले.

कर्जमाफीच्या मुद्यावर काय म्हणाले राज ठाकरे : निवडणुकीच्या आधी तुम्हाला सांगितलं होतं कर्जमाफी होणार. पण काल अजित पवार म्हणाले की ३० तारखेच्या आधी पैसे भरून टाका. कर्जमाफी होणार नाही. म्हणजे निवडणुकीच्या तोंडावर तुम्ही वाटेल ते बोलणार आणि निवडणुका झाल्या की म्हणतात पैसे भरा असे राज ठाकरे म्हणाले. दिवसाला शेतकऱ्यांचा ७ आत्महत्या होत आहेत. त्याच्याकडे कोणीही लक्ष देत नाहीत. असंख्य मुलं मुली पुण्याकडे येत आहेत. आम्ही त्यांना जातीत अडकवलं आहे असे राज ठाकरे म्हणाले. रोजगार निर्माण होत नाही, त्याकडे लक्ष दिलं जात नाही.

राज्याच्या राजकारण सर्वात जास्त आमदार, मंत्री आणि मुख्यमंत्री हे मराठा समाजाचे होते : आजपर्यंत राज्याच्या राजकारण सर्वात जास्त आमदार, मंत्री आणि मुख्यमंत्री हे मराठा समाजाचे होते. मग मराठा समाजाला आरक्षण का मागावं लागत? मग काय केलं आमदारांनी. मंत्र्यांनी आणि मुख्यमंत्र्यांनी असा सवाल राज ठाकरे यांनी केला. मराठा समाजाला आरक्षण मागावे लागत असेल तर एवढे आमदार मंत्री मुख्यमंत्री का निवडून दिले एसे राज ठाकरे म्हणाले. हे फक्त निवडणुकीसाठी मते घेण्यासाठी जातीचा वापर केला जातो असे राज ठाकरे म्हणाले.

जातीपातीचे भेद गाडून मराठी म्हणून एक राहिलं पाहिजे : निवडणुकीच्या तोंडावर आरवासन दिली ती तुम्ही विचारलं पाहिजे असे राज ठाकरे म्हणाले. जातीपातीचे भेद गाडून मराठी एक म्हणून तुम्ही उभे राहिले पाहिजेत असे राज ठाकरे म्हणाले.

औरंगजेब कबरीजवळ मोठा बोर्ड लावा : औरंगजेबाच्या कबरीजवळ केलेली सजावट काढून टाका. तिथे फक्त कबर दिलसली पाहिजे. तिथे एक मोठा बोर्ड लावा. आम्हा मराठयांनी संपवायला आलेला औरंगजेब आम्ही इथं गाडला गेला. हा आमचा इतिहास असे राज ठाकरे म्हणाले. आम्ही कुणाला गाडलं हे जगाला कळू द्या, असे राज ठाकरे म्हणाले. तिकडे लहान लहान मुलांच्या ट्रीप गेल्या पाहिजे असे राज ठाकरे म्हणाले.

धर्माच्या नावाखाली नद्या बरबाद : नदी प्रदुषणाच्या मुद्यावर राज ठाकरेंनी भाष्य केलं. धर्माच्या नावाखाली आपण नद्या बरबाद करत असल्याचे राज ठाकरे म्हणाले. सर्वांना आपापला धर्म प्रिय असतो, पण यामध्ये सुधारणा केल्या पाहिजेत असे राज ठाकरे म्हणाले. धर्माच्या गोष्टी मला सांगू नये कोणी असेही ठाकरे म्हणाले. मुंबईत पाच नद्या होत्या त्यातील चार नद्या मारल्या गेल्या आहेत. सांडपणी झोपडपट्यांमधून मारल्या गेल्या. आता मिठी नदी उरली आहे असे राज ठाकरे म्हणाले.

विद्युतदाहिन्या झाल्या पाहिजेत, जंगलतोड थांबली पाहिजे : सगळीकडे झाडं जगवा झाडे लावा असे बोर्ड लावले जातात. मात्र, दुसरीकडे हिंदुचे अंत्यसंस्कार लाकडावर होतात. जंगलतोड झाल्याशिवाय लाकूड येणार नाही. याला पर्याय म्हणून विद्युतदाहिन्या आल्या आहेत. देशभर विद्युतदाहिन्या झाल्या पाहिजेत असेही राज ठाकरे म्हणाले. आपले पंतप्रधान नरेंद्र मोदी जंगलात गेले होते परदेशी माणसांबरोबर. पंतप्रधानांना जंगलांची आवड आहे. त्यांना प्राण्यांचीही आवड आहे. जंगले जगवली पाहिजेत असेही राज ठाकरे म्हणाले. संजय गांधी नॅशनल पार्क मुंबईत आहे ते जगात कुठेही नाही. पण सध्या सगळीकडे जंगलतोड सुरू आहे असे राज ठाकरे म्हणाले.

प्रश्न पाण्याच्या स्थितीचा, कुंभमेळ्याचा अपमान नाही : देशातील नद्यांची भीषण अवस्था आहे. ज्याला आपण माता म्हणतो देवी म्हणतो त्या नद्यांकडे राज्यकर्त्यांचे दुर्लक्ष आहे असे राज ठाकरे म्हणाले. गंगा साफ करा असे प्रथम राजीव गांधी म्हणाले होते. तेव्हापासून गंगा साफ होत होते. पंतप्रधान मोदींनी २०१४ साली तेच सांगितलं आहे. नद्यांची अवस्था बिकट आहे. कुंभमेळ्यात लाखो लोक अंधोध केल्यानंतर आजारी पडले आहेत. प्रश्न पाण्याच्या स्थितीचा आहे. कुंभमेळ्याचा अपमान नाही असे राज ठाकरे म्हणाले. यावेळी राज ठाकरेंनी गंगेची स्थिती दाखवणार व्हिडीओ दाखवला. नैसर्गिक गोष्टीवर असा धर्म आडवा येत असेल तर काय करायचं त्या धर्मावं असा सवाल ठाकरेंनी केला.

चित्रपटाने जागे होणारे हिंदू काही कामाचे नाहीत : चित्रपटाने जागे होणारे हिंदू काही कामाचे नाहीत. विकी कौशल मेल्यावर छत्रपती संभाजी महाराज यांचे बलिदान समजले काय? असा सवाल करत राज ठाकरे यांनी हल्लाबोल केला. सध्या माथी भडकटण्याचे काम सुरू आहे. इतिहासाच्या मुळाला गेला ना तुमच्या अपेक्षांची भांडी फुटतील असे राज ठाकरे म्हणाले.

छत्रपती शिवाजी महाराज हा एक चमत्कार आहे. हा एक विचार आहे असे राज ठाकरे म्हणाले.

धोकादायक ६००० वृक्षांच्या फांद्यांची छाटणी पावसाळ्यातील संभाव्य दुर्घटना टाळण्यासाठी पालिकेचा निर्णय

■**ठाणे** : ठाणे महापालिका क्षेत्रामध्ये पावसाळ्याच्या कालावधीत धोकादायक वृक्ष उन्मळून पडण्याबरोबर वृक्षांच्या फांद्या पडून नागरिक जखमी होण्यासह वाहनांचे नुकसान होते. अशा दुर्घटना यंदाच्या पावसाळ्यात घडू नयेत यासाठी पावसाळ्याच्या दोन महिने आधीच शहरातील सहा हजार वृक्षांच्या धोकादायक फांद्या छाटण्याचा निर्णय घेण्यात आल्याची माहिती ठाणे महापालिकेचे अतिरिक्त आयुक्त संदीप माळवी यांनी गुरुवारी पत्रकारांशी बोलताना दिली. धोकादायक फांद्यांची योग्यप्रकारे छाटणी पडण्याचे वृक्ष उन्मळून पडण्याच्या प्रकारांनाही आळा बसेल, असा दावाही त्यांनी यावेळी केला.

दिडशे धोकादायक वृक्ष

ठाणे महापालिका क्षेत्रात करण्यात आलेल्या सर्वेक्षणादरम्यान, दिडशे वृक्ष धोकादायक स्थितीत आढळून आली आहेत. कायदेशीर प्रक्रीया पूर्ण करून हे वृक्ष तोडण्यात येत आहेत. रस्त्यालगत असलेल्या वृक्षांभोवती काँक्रीटचे थर जमा झाले होते. त्यामुळे वृक्ष उन्मळून पडण्याचे प्रकार घडत होते. याबाबत उच्च न्यायालयाने दिलेल्या आदेशानंतर वृक्षांभोवती असलेले काँक्रीटचे थर काढून टाकण्यात आलेले आहेत, अशी माहिती उद्यान विभागाचे अधिकारी केदार पाटील यांनी दिली.

त्यांनी सांगितले.

नागरिक, लोकप्रतिनिधींना आवाहन

ठाणे महापालिकेच्या प्रभाग समितीनिहाय उद्यान विभागाच्या अधिकाऱ्यांच्या नेमणुका करण्यात आल्या असून त्यांच्याकडे झाडांच्या फांद्या छाटणीची जबाबदारी देण्यात आली आहे. याशिवाय, काही वेळेस काही धोकादायक वृक्ष पालिका प्रशासनाच्या निदर्शनास येत नाहीत. परंतु स्थानिक नागरिकांना आणि लोकप्रतिनिधींना मात्र त्याबाबत माहिती असते. यामुळे या वृक्ष छाटणीच्या कामासाठी स्थानिक नागरिक आणि लोकप्रतिनिधींकडे काही तक्रारी आणि सुचना असतील, तर त्यांनी त्या पालिका प्रशासनाकडे कराव्यात, असे आवाहनही त्यांनी यावेळी केले.

बाळाच्या काळजीने आईचे काळीज का कठोर झाले? पोटावर विळ्याचे ६५ चटके, अखेर देवदूत म्हणून डॉक्टर पुढे आले...

■**अमरावती** : हदयाच्या दुर्धर आजाराने ग्रस्त असणाऱ्या २२ दिवसांच्या चिमुकल्याला अंधश्रद्धेतून त्याच्या आईने चक्क पोटावर चटके दिल्याचा प्रकार उघडकीस आला होता. आता याच चिमुकल्यावर नागपुरातील खाजगी रुग्णालयात उपचार सुरू झाले असून त्याच्या हृदयावर जटील शस्त्रक्रिया करून या बाळाचा जीव वाचवण्यात डॉक्टरांना यश आले आहे. या मुलाच्या हृदयावर शस्त्रक्रिया करण्यासाठी अमरावतीचे पालक मंत्री चंद्रशेखर बावनकुळे यांनी पुढाकार घेतला असून त्यांच्या प्रयत्नांना अखेर यश येऊन या चिमुकल्याला अखेर नवीन जीवन मिळाले आहे.

अवघ्या २२ दिवसांच्या चिमुकल्याला अंधश्रद्धेतून त्याच्या आईने चक्क पोटावर चटके दिल्याचा प्रकार उघडकीस आला होता. त्यानंतर या चिमुकल्याच्या आई-वडिलांवर गुन्हा दाखल झाल्याचे समजताच अमरावती जिल्ह्याचे पालकमंत्री

चंद्रशेखर बावनकुळे यांनी प्रशासन आणि पोलिसांना सूचना देत रुग्णालयात या मुलाला उपचारासाठी पाठवण्याच्या सूचना दिल्या होत्या. त्यानंतर या बाळावर डॉक्टरांना शर्तीचे प्रयत्न करीत त्याच्या जीव वाचवण्यात यश आले.

बाळ दूध सुद्धा प्यायला लागलं

पालकमंत्री चंद्रशेखर बावनकुळे यांना ही बाब कळताच त्यांनी मुलाला उपचारासाठी नागपुरातील नेल्सन या खाजगी रुग्णालयात पाठवले. बाळाची प्रकृती गंभीर होती. डॉक्टरांनी छातीत इन्फेक्शन

श्वास घ्यायला त्रास होत होता

अमरावती जिल्ह्यातील मेळघाट या दुर्गम आदिवासी भागामधील सिमोरी गावात 22 दिवसांच्या बाळाला सातत्याने श्वास घ्यायला त्रास होत असल्यानं ते सारखे रडत होते. त्या बाळाला आईने अंधश्रद्धेयेटी विळ्याने या नाजूक कोवळ्या बाळाला 65 चटके दिल्याची बाब उघडकीस आली. अंधश्रद्धेतून केलेल्या प्रकारामुळे पालकांवरच चिखलदरा पोलीस ठाण्यात गुन्हा दाखल झाला. त्यानंतर ह्या बाळाला अमरावती येथील रुग्णालयात उपचारासाठी दाखल केले होते. त्यानंतर त्याला नागपुरातील खाजगी रुग्णालयात ऑपरेशनसाठी नेण्यात आले.

राज्य मानवी हक्क आयोगाच्या आदेशावरून विकास म्हात्रेंच्या समर्थकांवर गुन्हा दाखल

■**डोंबिवली** : चार वर्षांपूर्वी डोंबिवली पश्चिमेतील कुंभारखाणपाडा भागात रस्ता बंद करण्यावरून झालेल्या वादातून भाजपचे माजी नगरसेवक विकास म्हात्रे यांनी आम्हाला शिवीगाळ करत दमदाटी केली. म्हात्रे यांच्या सांगण्यावरून त्यांच्या सात समर्थकांनी आमच्या घरात घुसून आम्हा कुटुंबीयांना शस्त्राचा धाक दाखवून दहशत निर्माण केली, अशी तक्रार कुंभारखाणपाडा येथील बाळकृष्ण रामचंद्र म्हात्रे यांनी विष्णुनगर पोलीस ठाण्यात मंगळवारी दाखल केली आहे.

चार वर्षांपूर्वी घडलेल्या या प्रकरणाची विष्णुनगर पोलिसांनी दखल न घेतल्याने बाळकृष्ण म्हात्रे यांनी राज्य मानवी हक्क आयोगाकडे तक्रार केली होती. याप्रकरणातील सबळ पुराव्यांच्या आधारे राज्य मानवी हक्क आयोगाने विष्णुनगर पोलिसांना बाळकृष्ण म्हात्रे यांच्या तक्रारीवरून माजी नगरसेवक विकास म्हात्रे यांचे समर्थक प्रमोद चव्हाण उर्फ पम्पा, अंगरक्षक नागेंद्र राय, मृत्युंजय राय, बंटी अर्नात म्हात्रे, अजय निळकंठ गोलटकर, रवी माळी, अखिल निंबाळकर यांच्या विरुद्ध भारतीय न्याय सहितेप्रमाणे गुन्हा दाखल करण्याचे आदेश पोलिसांना दिले.

“याप्रकरणात काही तथ्य नाही. पालिकेचे गणेशघाट विकासचे काम सुरू होते. त्याठिकाणी असलेले खांबेच अडथळे संबंधितांनी काढून टाकले होते. पालिका, पोलिसांनी संबंधितांना समज दिली होती. विकास कामात अडथळा आणण्याचे काम संबंधितांनी केले होते. आपला याप्रकरणाशी थेट संबंध नाही. पोलिसांच्या सर्व प्रकारच्या चौकशीला आपण सामोरे जाण्यास तयार आहोत. आयोगाच्या आदेशाला न्यायालयात आव्हान देणार आहोत.”

-विकास म्हात्रे, माजी नगरसेवक, डोंबिवली.

बाळकृष्ण म्हात्रे यांनी पोलीस ठाण्यातील तक्रारीत म्हटले आहे, कुंभारखाणपाडा, शिवाजीनगर नाना नानी पार्कच्या बाजूला आमच्या वडिलोपार्जित जमिनीकडे मुख्य रस्त्यावरून जाणारा पोहच रस्ता कल्याण डोंबिवली पालिकेच्या ठेकेदराने लोखंडी अडथळे उभे करून चारवर्षा पूर्वी बंद केला होता. आम्ही मे २०२१ मध्ये हेमंत म्हात्रे, मयुर म्हात्रे, शिर्षा म्हात्रे गणेशघाट येथे ठेकेदाराला रस्ता का बंद केला म्हणून

विचारण्यासाठी गेलो होतो. ठेकेदाराने विकास म्हात्रे यांना मोबाईलवर संपर्क करून हेमंत म्हात्रे यांच्याशी बोलणे करून दिले. विकास म्हात्रे यांनी हेमंत यांना शिवीगाळ करत ठार मारण्याची धमकी दिली. या प्रकारानंतर ठेकेदाराने अंगरक्षक नागेंद्र राय यांच्या सांगण्यावरून काम सुरू केले होते.

या घटनेच्या दिवशी सध्याच्या म्हात्रे यांचे सात समर्थक आमच्या घरी रिवाँल्डर, सुरे, चाकू घेऊन आले. त्यांनी

विकास म्हात्रे यांच्याशी पंगा घेताय का, असे प्रश्न करून घरात दहशत निर्माण केली. मयुर म्हात्रेचा समाचार घ्यायचा आहे, असे बोलून ते निघून गेले होते. याप्रकरणी आम्ही विष्णुनगर पोलीस ठाण्यात तक्रार करण्यासाठी गेलो. पोलिसांनी गुन्हा दाखल करून घेतला नाही, असे बाळकृष्ण म्हात्रे यांनी तक्रारीत म्हटले आहे. पोलीस ठाण्यातून घरी परतल्यावर पुन्हा म्हात्रे यांचे समर्थक आमच्या घराजवळ बसले होते. आम्ही पोलिसांना संपर्क केल्यावर ते निघून गेले, असे तक्रारीत म्हटले आहे. याप्रकरणी राज्य मानवी हक्क आयोगाकडे तक्रार केली होती. आयोगाने पोलिसांना गुन्हा दाखल करण्याचे आदेश दिले आहेत.

गुढीपाडव्याच्या दिवशी गृह खरेदीला पसंती

वस्तूंची खरेदी करणे म्हणजे शुभ मानले जाते. विशेष करून यादिवशी अनेकजण दागिने, गृह आणि वाहन खरेदी करण्यास प्राधान्य देताना दिसून येतात. यंदाही गुढीपाडव्यानिमित्त ठाणे शहरातील सराफांच्या दुकानात तसेच वाहनांच्या दुकानात ग्राहकांची खरेदीसाठी सकाळ पासून गर्दी दिसून आली.

तर, या शुभ म्हुतालाां गृह खरेदीस देखील नागरिकांनी सर्वाधिक पसंती दिसल्याचे दिसून आले. क्रेडाई एमसीएचआय या संस्थेकडून आलेल्या अहवालानुसार गुढीपाडव्याच्या शुभ मुहुर्तावर एक हजारहून अधिक कुटुंबांनी त्यांच्या हक्काच्या घरांचा ताबा घेतला आहे. तर, क्रेडाई एमसीएचआय ठाणे सदस्यांच्या मार्फत ५०० हून अधिक घरांची विक्री केल्याची माहिती क्रेडाई एमसीएचआय ठाणेचे अध्यक्ष जितेंद्र मेहता यांनी दिली. चोडबंदर, पोखरण दोन आणि ठाणे शहरातील गृह प्रकल्पांमधील ही घरे असल्याचेही त्यांनी सांगितले.

खंडणीसाठी अपहरण झालेल्या बालकाची शहापूरमधून सुटका

■**डोंबिवली** : डोंबिवली जवळील रिजन्सी अनंतम गृहसंकुलात राहत असलेल्या कोमल महेश भोईर यांच्या सात वर्षांच्या बालकाची शुक्रवारी सकाळी शाळेत जात असताना दोन कोटी रूपयांच्या खंडणीसाठी अपहरण करण्यात आले होते. मानपाडा पोलिसांनी तत्पर तपास करून मोठ्या कौशल्याने शहापूर जवळून अपहृत बालकाची सुटका केली. याप्रकरणात चार जणांना पोलिसांनी ताब्यात घेतले आहे. त्यात दोन अल्पवयीन मुलांचा सहभाग आहे.

या बालकाला शाळेत सोडणाऱ्या वीरन पाटील (२५) या रिक्षा चालकाने आपल्या साथीदारांच्या मदतीने हे कृत्य केल्याचे तपासात उघड झाले. मुलाचे वडील महेश भोईर विकासक आहेत. या मुलाचे अपहरण करून त्याला जीवे ठार मारण्याची धमकी भोईर कुटुंबीयांना दिली तर आपणस दोन कोटी रुपए सहज मिळतील असा विचार करून अपहरणकर्त्यांनी या बालकाचे

अपहरण केले होते, असे पोलीस तपासात पुढे आले आहे. शुक्रवारी सकाळी साडे सात वाजता कोमल महेश भोईर यांचा मुलगा रिक्षेने शाळेत जाण्यासाठी निघाला. कोमल भोईर यांना अपहरणकर्त्यांनी दोन कोटी रुपये द्या, अन्यथा मुलाला ठार मारू, अशी धमकी त्यांच्या संपर्क क्रमांकावर दिली. मुलाचे अपहरण झाल्याचे समजताच हादरलेल्या भोईर यांनी तात्काळ मानपाडा पोलीस ठाण्यात धाव घेऊन वरिष्ठ पोलीस निरीक्षक विजय कादबाने याने घडला प्रकार सांगितला. हे प्रकरण नाजूक असल्याने उपायुक्त अतुल

प्रकरणात अतिशय सावधगिरी बाळगली होती. मुलाचे वडील विकासक आहेत. आपल्याला दोन कोटी रुपए सहज मिळतील, असा विचार रिक्षा चालक वीरन पाटीलने केला होता. त्याचा डाव पोलिसांनी साडे तीन तासाच्या आत उधळला.

बालकाला पोलिसांनी सुखरूपपणे अपहरणकर्त्यांच्या तावडीतून सोडवून त्याचा ताबा पालकांना दिला. याप्रकरणात पोलिसांनी चार जणांना ताब्यात घेतले आहे. एक रिक्षा, एक चाकू जप्त करण्यात आला आहे. त्यांच्या विरुद्ध खंडणी, अपहरणाचा गुन्हा दाखल करून पोलिसांनी तपास सुरू केला आहे. वरिष्ठ पोलीस निरीक्षक विजय कादबाने, साहाय्यक पोलीस निरीक्षक रामचंद्र चोपडे, संपत फडोळ, अभिजीत पाटील, स्वाती जगताप, हवालदार सुनील पवार, राजेंद्र खिल्लारे, बाबा जाधव, संजू मसाळ, शिरीष पाटील, विकास माळी, सचिन साळवी, सुशांत पाटील यांनी या कारवाईत सहभाग घेतला.

हे दैनिक मालक, मुद्रक, प्रकाशक व संपादक - डॉ. श्री. दिपक मोरेश्वर नाईक यांनी सोमाणी प्रिंटींग प्रेस, कार्यालय - गाला नं. ४, एन. के. इंडस्ट्रीयल इस्टेट, प्रवासी इंडस्ट्रीयल इस्टेटच्या बाजूला, गेट नं. २, गोरेगाव (पुर्व) मुंबई 400063 (महाराष्ट्र) , येथे छापून रुम नं. १03, कुणाल कुटीर बी विल्डींग, नवघर रोड, हनुमान मंदिराजवळ, भाईंदर (पुर्व), जि. ठाणे ४०११०५ (महाराष्ट्र) येथे प्रसिद्ध केले. संपादक - डॉ. श्री. दिपक मोरेश्वर नाईक, पीआरबी कायद्यानुसार संपादकीय जबाबदारी यांची राहील, सर्व वाद आणि दावे ठाणे न्यायालयीन कक्षध्या आधील राहतील. (या वर्तमानपत्रात प्रसिद्ध होणाऱ्या बातम्या /लेख / जाहिराती यांची जबाबदारी संबंधीत वार्ताहर, लेखक, आणि जाहिरात प्रतिनिधी यांच्यावर राहील.) भ्रमणध्वनी - ७४००००१४७४. Email : marathiekiekanar2021@gmail.com

Printed , Published and Owned by **Dr. Mr. Deepak Moreshwar Naik**. Printed at **SOMANI PRINTING PRESS, OFFICE** - Gala No. 4, Near N.K. Industrial Estate, Near Pravasi IndustrialEstate, Gate No.2, Goregaon (E), Mumbai 400 063, Maharashtra, Published at Room No. 103, Kunal Kutir, B Building , Navghar Road, Near Hanuman Mandir, Bhayander (East) Dist - Thane, PinCode 401 105, Maharashtra. Editor : Dr. Mr. Deepak Moreshwar Naik, Mo.7400001474, Email Id : marathiekiekanar2021@gmail.com